

11. Haydn és az oratórium

HAYDN és az oratórium műfaja

- **négy mű** sorolható ebbe a kategóriába

- I. **Tóbiás hazatérése** bem. Bécs, 1775
- II. **Krisztus hét szava a keresztfán** bem. Bécs, 1796;
 - Joseph **FRIEBERT** vokális átiratának átdolgozása; az alapjául szolgáló zenekari darabot 1786–87-ben komponálhatta **HAYDN**
- III. Die Schöpfung / The Creation / **A teremtés** bem. Bécs, 1798;
 - szövegét azonosítatlan angol szerző szövegkönyve és John **MILTON** *Elveszett paradicsom* című eposza nyomán **Gottfried van SWIETEN** írta)
- IV. **Az évszakok**, komp. 1799–1801; bem. Bécs, 1801;
 - szövegét James THOMSON költeményének felhasználásával **Gottfried van SWIETEN** írta; **otthonában régi zenéket játszottak**) **VILÁGI**

-mind **angol** szövegkönyvre alapul---> **kétnyelvűnek** szánta őket

A kései oratóriumok **előzménye:**

- HAYDN londoni élménye: 1791-ben alkalma nyílt hallani **HÄNDEL** *Messiah* (Messiás) és *Israel in Egypt* (Izrael Egyiptomban) című oratóriumait

- a bécsi bemutatók **apparátusa** is a londoni **HÄNDEL-előadások gyakorlatát követte:**

- ☐ a *Die Schöpfung* premierjén **kb. 180 előadó** közreműködött; az 1799-es nyilvános bemutató alkalmával **mintegy 200**

-volt még más oratórium terve is (Utolsó ítélet témájára)

-**nagy zenekar** (kontrafagott, 3 harsona is)

A teremtés - Die Schöpfung [Haydn legkedveltebb műve]

I. rész, 1a A káosz ábrázolása

-Elképzelés a káoszról-t is jelentheti

-szabályos zene, de **kaotikus**

-**zenekari programzene**ként is felfogható

Charles **ROSEN**, *A klasszikus stílus-ban írja:*

- **Lassú tétel szonáta formájú**--> a szonáta Haydn számára nem forma, hanem a zenei nyelv szerves része

- A témák és formaegységek töredékekre redukálódnak
- A szonáta arányai jól egyesülnek
- **Káosz:** kisebb és nagyobb frázisok egybeolvadnak, nincsenek zárlatok --> **kevésbé tagolt zene, nincs feloldás ; szabálytalan hosszúságú frázisok**
- nem kaotikus, inkább paradox jellegű
- c-mollból => C-dúrba

I. RÉSZ

- **1-4. nap** (ég, föld, világosság, boltozat+vizek elválasztása, szárazföld+tenger, növények, égitestek)

II. RÉSZ

- **5-6. nap** (tengeri, légi, szárazföldi állatok; férfi+nő megteremtése)

III. RÉSZ - hálaadás

- **elszakad a Bibliától** -> **Ádámnak+Évának szentelt szerelmi kantáta** -> Mennysország újabb dicsőítése (záró kórusfúga)
- **Optimista hangvétel** -> kórustételek egyre fényesebbek, bonyolultabbak [Händel élményt tükrözi], nagyszámú szó-, képfestés

Mindegyik naphoz:

- prózai recitativo Genesis részletéből
- ária v. együttes formáját öltő
- 1 további recitativo
- 1 dicsőítő kórushimnusz

Az elbeszélők Haydnnál **nevet kapnak és TÖBBEN** vannak! --> itt arkangyalok

I. rész, 1a recitativo és kórus

-zeneileg logikusan kapcsolódik a káoszhoz

-**illusztratív rec.accompagnato** --> **madrigalesque elemek:** szövegnek a zenei eszközökkel történő megjelenítése

I. rész, 4a recitativo

Szoprán arkangyal --> **elbeszélő recitativo + kommentár ária** (pastoralis, idilli); **vokális virtuozitás** -->

- **Haydn opera** iránti vonzalma

- **Drámai hajlamai** a **szimfonikus** zenéjében és a **szonátáiban** nyilvánul meg
- A **színpad kevésbé** inspirálta, mint Mozartot

II. rész, 11b zárókórus

-homofón rész majd **kettős témájú fuga**

III. rész, 14b zárókórus

-**homofón és kontrapunktikus részek egymásutánjára** épül (mint az előző zárókórus is)

-van a darabban egy összegző jelleg --> nem sokkal a bemutatása után megjelent nyomtatásban a partitúra, ez nem volt gyakori akkoriban

Több stílusjegy:

- Homofónia és polifónia váltakozása
- Kórusok
- Súlyos szimfonikus bevezetés
- Operás részek-->Gabriel áriája; Ádám és Éva kettőse

-**oratóriumot** írt **Mozart és Beethoven is**, de egyik sem játszott olyan fontos szerepet az **életműükben és a műfaj történelmében** mint Haydn utolsó 2 oratóriuma